

UNIVERSUL LITERAR

Desen de ȘTEFAN DIMITRESCU

In acest număr : DRAGOȘ PROTOPODESCU, VINTILA RUSSU-ȘIRIANU, I. AL. BASSA-RABESCU, ADRIAN MANIU, CAMIL PETRESCU, RADU D. ROSETTI, N. N. TONITZA, GH., CARDAȘ, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, ANTON HOLBAN, ARTURENAȘESCU, EMIL RIEGLER EUGEN VICTOR, D. N. TEODORESCU, GEORGE GRUIA. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu. Desene de Șt. Dimitrescu.

An. XLII, Nr. 9.

28 Februarie 1926

Lei 5.

25 Februarie, 1854 : S'a născut în satul Șamșud (Transilvania) Gheorghe Șincai.

1 Marite, 1788 : S'a născut în Herța (Derohei) Gh. Asaci.

1837 : S'a născut în satul Humulești (Jud. Neamț) marele prozator Ion Creangă.

1865 : Apare în Cernăuți „Focea Societății pentru literatura și cultura română în Bucovina“.

Apare în București „Trompeta Carpaților“ sub conducerea lui Cezar Bolliac.

1867 : Apare în Iași revista „Convorbiri literare“ sub conducerea d-lui Iacob C. Negruzzi.

1873 : Apare în București „Revista Contemporană“.

1875 : Apare în Iași revista anuală „Buciumul Român“ condusă de istoricul Theodor Codrescu.

1892 : Apare în Folticeni sub conducerea d-lui Artur Gorovei, revista de folclor „Șezătoarea“.

1903 : Apare „Revista idealistă“ condusă de Mihail G. Holban și N. Vaschide.

2 Martie, 1870 : Apare în București revista „Columna lui Traian“ condusă de B. P. Hașdeu.

3 Martie, 1863 : A murit poetul Iancu Văcărescu.

1866 : G. Missail a vorbit la Ateneul Român din București despre „Dunărea din punctul de vedere român“.

1885 : C. Dissescu a vorbit la Ateneul Român din București despre „Opiniunea publică“.

4 Martie, 1856 : S'a născut în județul Gorj istoricul Alexandru Ștefulescu.

1877 : Se reprezintă pentru prima oară piesa istorică „Curcanii“ de Gr. Ventura.

1897 : A murit la Paris Alexandru Lahovari.

5 Martie, 1880 : Apare în Timișoara „Luminătorul“ gazetă politică și literară.

6 Martie, 1845 : A murit Constantin Fața cunoscutul autor al „Franzuzitelor“.

1866 : P. P. Carp a vorbit la Ateneul Român din București despre „Treii cesari: Cezar, Carloman și Napoleon I“.

Coperta noastră

În pictura românească, contemporană, personalitatea lui Ștefan Dimitrescu se desprinde hotărât și limpede.

Arta lui — uneori aspră și tristă, dar întotdeauna impregnată de o adâncă emotivitate — nu-i, desigur, hărăzită agrementului.

Obsedat de mediul copilăriei sale, Ștefan Dimitrescu s'a concentrat mai cu seamă în studiul sever al priveliștelor și chipurilor, expresiv rurale, ori în contemplarea acelor elemente care deși prizărite în înghesuiala târgurilor, mai păstrează încă ceva din înalta bunăcuviință și din duioasa resemnare, care e, îndeobște, caracterul neclintit de veacuri, al răzășului și negustorului moldovan.

Alături de Francisc Șirato și de Camil Rossu, Ștefan Dimitrescu a izbutit să frângă, în interpretarea țaranului român, înrăurirea, evident dăunătoare, a grigorescianismului sămănătorist, care transformase atelierile pictorilor într-o genitălă figurație de commediola rustică — genre Saxa.

Urmările binefăcătoare, pentru arta noastră, ale acestei lupte demne împotriva frivolului, sunt astăzi cu prisosință constatate.

Ștefan Dimitrescu are aici partea lui mare de merit — și partea lui mare la izbândă.

POETUL

I

Port cerul cu stele pe umerii mei!
Tot focul iubirei în piept,
Cuvântul mi-e harfă, vrăjită de zei,
Iar gândul, toiag de 'nțelept.

Par brațele-mi ruguri aprinse pe veci,
Cunună de flăcări mi-e gura, nu lut!
Fiorii de viață chiar lespedei reci
I-aș da, sub un singur sărut!

Prin geana deschisă când ochi-mi pătrund,
Un alt cer străluce 'n adânc:
El crește și-acopere zări fără fund,
Cu 'n soare mai viu pe oblânc.

Nu, bici cu fășii din azur împletesc
Pe guri pătimase, când furii se cern,
Și-a vieții prostie, destin pământesc,
Lovită-i de sfârșul etern!

Când aprig spumează veninul pe limbi,
Și-asupra-mi cad pietre, morman,
Tu pietrele 'n bulgări de aur le schimbi,
O! Fluer vrăjit al lui Pan!

II

Ale mele sunt câmpuri, poeni, luminiș,
Și raza ce moare! 'ntr'a norilor prag,
Și umbrele dese, din vechiul frunziș,
Căzând peste fruntea-mi de mag!

Eu, fulger și trăsnete, toate le-adun!
Urgii deslănțui în voe,
Și seamăn pe lume, cu-avântul străbun,
Scântei din Facla lui Joe!

Ocean sânt! ce trece pe-al stâncei grumaz,
Unesc lutul negru cu-albastrul senin!
Din orice simțire făcând un talaz,
Învîng uriașul destin!

Sibiu.

ARTUR ENAȘESCU

După moarte

De vom dormi alătura 'n morminte,
Nu ne-om urî, nici nu ne vom iubi,
De nimeni și nimic nu vom mai ști...
— Eu n'am să mai gândesc mereu : „Cum minte!“ —
Și vom dormi așa, fără să ne știm,
Alături în același țintirim.

Vor sta la capăt două cruci stinghere
Și-un tei bătrân, cu frunza-i milostivă,
Ne va umbri mormintele de-o-potrivă —
— În noaptea din mormânt va fi tăcere
Și nu vom mai simți nici urmă de durere —

Iar sus în cer — dacă mai este altă viață —
Doi porumbei, albi și vioși s'or revedea :
— Acolo sufletele noastre 'n dimineață
Vor retrăi în noi senin visarea mea
Și vor zări cum Dumnezeu, pe-o rază,
Iubirea lor o binecuvântează —

Ci, jos aci, pe unde noi am petrecut,
Nu vom putea nici să urim, nici să iubim,
Mormintele ni se vor șterge 'n țintirim :
Noi iarăși lut vom deveni ca'ntru'nceput...
....Nu se va ști cum ne-am iubit și cum ne-am dus,
Nici cum visarăm nemurirea 'n ceruri sus.

EUGEN VICTOR

DOUA ANIMALE

eschizând ușa spre scara ce cobora
trei caturi, omul fu aproape să
ă.

o împiedicase sdravăn.

olborcsind o injurătură oarecare, se
că să vadă pricina..

olănit pe ștergătoarea de picioare,
i a binevoi să se ridice măcar pe la-
e din față, un dulău enorm, cu blana
o grădină în păragină, își blegi doar
mai mult urechile voluminoase și-l
vi de jos în sus, din albul ochilor.

âteva clipe, inima omului bătău mai

o urmă, moralul său reacționează sub
na unui tușit semnificativ.

și îndreptă ținuta, își corectă poziția
ăriei și pronunță un „marș” energic.
onsacrata expresie se adresa — evi-
t — câinelui.

ar cuadrupedul își puse din nou bo-
pe labe fără a da vre un semn că ar
rîceput invitația.

mul, încurcat se învârtă câteva clipe
jurul câinelui, ca un câine în jurul
ii ariciu pe care nu știe de unde să-l
ice.

ar treptat, ca mercurul în termome-
r, furia se ridica în om.

ub impulsul acestui **crescendo**, se
ti la câine :

- Marș d'aci potaie !

i-l atinse prudent cu vârful șoșonu-

Animalul îl privi cu expresia unei
elungate experiențe în asemena ma-
ie și se strânse pe un loc mai mic,
înd a spune prin aceasta : „poftim de
ci”.

almul animalului, întări bănuiala o-
lui.

ăsucindu-se în loc, privi clanța ușii,
și cum de acolo putea veni o soluție,
uită iar la dulăul ghemuit sub pi-
orele lui, își șterse cu vârful unghiei
bob de noroi uscat, rămas pe palton
se scărpină sub pălărie.

oastă serie de gesturi nu schimbă
u nimic situația exterioară.

ar, în lăuntru omului, supapa amo-
ui propriu se deschise și sângele îi
ăli în obraz.

ăcând un mic ocol strategic, pentru
a situa mai fățiș între uși și câine, își
rivi glasul și strigă aspru :

- Marși javră, ieși, marș !

ulăul îl privi cu tristețe, liniștit.

mul, încurajat de propria lui voce,
hițindu-și răsuflarea, își luă inima
dinti și-i svârli un picior în coaste.

ăinele icni, lunecă trei trepte și de
cu aceeași liniște, întoarse o privire
ncă spre om.

mul, infierbântat de acest succes,
e-l făcea — în proprii săi ochi — din
erou. coborî repede și isbi din nou
piciorul.

- Huideo ! Auzi dumneata scandal,
aipomenit, parc'ar fi la el acasă !
o !

i piciorul omului, repetă și mai bru-
drumul la pântecul animalului.

lanevra se reînnoia cu perfectă sime-

mul se răstia și lovia.

ăinele se rostogolea câteva trepte și
i a crăcni, întorcea spre om, privirea-i
ncă și albă.

- Huo murdarule, na javră de pripas,
o obraznicule !

oșonul omului făcea „zdup” în
stele câinelui și câinele se prăbușia
genunchi, ca un om cu o cruce în
te.

lai erau câteva trepte până jos.

mul la largul lui, tipă :

- Ia te uită, nici nu se mișcă, na
tie !

Și roșu de furie, mândrie și oboeală,
lovi cât putu.

Câinele sbură peste trepte și se isbi de
ușa care răspundea de-a dreptul în stra-
dă.

Lemnul răsună infundat și tătănila
ușii gemură pentru câine.

Dela înălțimea câtorva trepte, unde se
oprise omul — cu emfază — domina si-
tuația.

De sub el, dulăul, cu umerii gârboviți
umil și gâtul căzut, îl privia lung, cu
ochii mari.

Și nu vorbea.

Orul, gustând pe îndelete cruzimea
victoriei, rosti cu concendența jigni-
toare a învingătorului :

— Ieși potaie ! Preș îți trebuia, parcă
tot pe preș ai stat ! Haide, marș !

Și coborând în pas de paradă, ultimele
trepte, împinse ușa și-i făcu vânt ani-
malului în stradă.

Desen de V. I. Popa
VINTILA RUSSU-ȘIRIANU

Afară viscolia ascuțit.

Fulgi uscați și subțiri, închipuiau va-
luri de praf înghețat, în văzduh.

Dulăul rostogolit, se opri la marginea
trotuarului. se ridică în patru labe. se
scutură din toți mușchii și înălțându-și
capul stufos, brusc, crescu.

Omul făcu un pas și se opri, privindu-l
fascinat.

Simțind de-asupra lui aerul liber, de-o-
dată, voinicia se năruie în el ca un
scrum.

Inima îi ciocnia precipitat coastele. O
năvală de furnici îi trecu prin tălpi, sa-
liva îi se uscă pe limbă.

Vântul șuiera ironic.

În lăuntru, câinele părea un biet ins
prăpădit și se mișca stângaci ca un
olog, în stradă devenise un vlășgan ro-
bust și se rotia la largul lui.

Omul, cu ochii țintă la el, gândi mași-
nal : „e cât un vitel”.

Și își simți picioarele plumbuite în
pământ.

Animalul se scărpină cu indiferență :
după ureche. sub gât și iar după ureche,
ca la el acasă.

Omul, făcând o sfortare, urni piciorul
să pornească.

În clipa aceea, crivățul văjăi sălbatec.
Câinele îi întoarse spatele cu pricepere
și goana vântului, aninându-se în ea, îi
sburlă blana și-l înălță cu o palmă.

Fiori de zăpadă jucau prin părul lung.
Urechile întoarse pe dos și coada făcută

pământ — de vânt — îi dădeau un aer
fioros.

Balul viscolului îl masca în jivină săl-
batecă.

Omul rămase pironit, cu pupilele dila-
tate de imaginea animalului.

În închipuirea lui treceau pustietăți de
păduri...

Gândi timid : „seamnă a lup”.

Și făcu un pas înapoi.

Câinele, nedumerit, îl privi curios.

Omul tresări.

Câinele schiță o mișcare.

Omul se lipi de zid și mărul lui Adam
i se îngroșe în gât.

Animalul și omul își încrucișară pri-
virile

Peste ei, în pădurea albă a văzduhului,
haita crivățului, gonea nebun căprioare
nevăzute.

Omul înlemnise :

Animalul, tot mai curios își aplecă in-
tr'o parte capul și-l examinează cu băgare
de seamă.

Omul își ținu răsuflarea și se făcu
mîc.

Secundele picurau cu încetineală exas-
perantă, ca dintr'un ceas de nisip.

Un vârtej de zăpadă veni, vântul țiu
în strada pustie.

Câinele își feri capul.

Atunci omul se sfătui sacadat : „dacă
ași lua-o încet pe lângă zid ?.. Poate n'ar
băga de seamă...”

Și cercă să-și făurească un plan :
„dacă simte și se repede, ridic piciorul
cu putere, îl pocnesc cu tocul sub fălci,
amețește și... dar am șoșoni... sunt moi”.

Și gândul de a porni pe ulița goală cu
dulăul după el, îi înmuie genunchii.

Rămase neclintit.

Câinele privi din nou la om.

Pe bot începură a i se prinde țurțuri
gădilitori.

Tremură din buze să-i scuture. Mișca-
rea aceasta îi descoperi colții lungi și
ascuțiți.

Omul gândi : „sunt pierdut”.

Și o greutate îi se lăsă pe creștet.

Crivățul suflă năprasnic sburlind și
mai tare părul dulăului, i se răsucă în
urechi și se avântă mai departe.

Câinele, privind cu jind ușa ce duce
la ștergătoarea stufoasă, unde nu bate
vântul, făcu doi pași.

Peste privirea omului, un păenjinis se
lăsă, coatele îi amorțiră.

Undeva, vântul se opri și brusc, o li-
niște ciudată încremeni totul.

Omul îndrăzni o mișcare.

Câinele îl imită și omul de frică muri
pe jumătate.

De-odată, dintr'o curte, un lătrat fu-
rios porni.

Câinele ciuli urechile și întinse gâtul.

Atunci omul închipuindu-și colții mari
înfipti în pulpa lui, sbucni ca un resort,
trecu pragul dintr'un salt, trânti ca un
nebul ușa după el și ca un câine cu
coada între picioare, o tuli pe scări, să-
rind câte trei.

Sus se opri găfăind, înecat în propria
lui răsuflare.

Picioarele îi se tăiaseră.

Rezemat de balustradă omul arunca o-
chiri piezișe, de spaimă, peste ea.

Când îi reveni răsuflarea, sună.

Femeea, surprinsă, întrebă :

Ce s'a întâmplat ? Ai uitat ceva ?

El vorbi alb, cu un surâs sticlos :

— Închinue-ți dragă ce zăpăcit : ple-
cam la sedință cu raportul neredactat.
Să-mi aducă o cafea în birou. Am să-l
scriu acum.

Desbrăcându-se, adăugă neglijent :

— A rreos, spune-i lui Marin să ia o
joardă și să coboare până jos. E o javră
pripăcită pe aci. Nu crezi că se tolănișe
pe scări ! E un scandal, face murdărie...

VINTILA RUSSU-ȘIRIANU

Intâlnire

Sub vuitoare bolji de brazi
Cu șerpi ce fug în rădăcină
Cad roșii cetinile azi
Și pe un furțur de rugină
Doi fluturi fâlfâie lumină .

O fată 'n alb ! Din ce colinde
S'abate-aicea ? Din ce stol
Pe steiu se lasă'n sbor domol ?
De unde-i mușchiul ce-i cuprinde
Ca spuma mării brațul gol ?

Ia !... Fug șopârle pe cărare
Și fata se întoarce-ușor :
Și fata se întoarce-ușor :
Ca'n ochii unei căprioare
Vezi codrul vechiu, înalt sub soare.

Trandafirul

I-am rupt un fir de trandafir
Inflăcărât ca de jăratec
Și lugerul m'a'mpurarâ
Sburlindu-se sub răsuciri.

Când floarea 'n urmă i-am întins
Și-obrazii i se 'mpurpurară
Ca piersicile 'n miez de vară,
Cu suflet lacom i-am cuprins.

Răsuflatul nevinovat.
Dar rușinarea din privire
Am rupt-o 'n mine doar. Iubire !
De ce 'n năvalnică pornire
Să te sărut n'am cutezat ?

Limpezime

Văd ochii ei și îi aud
Ca cerul limpezit de ploaie
Când brazii scutură șiroaie
Sclipirile din ramul ud.

Dar de privesc adânc în ei
Nu-i mai zăresc. Mă minunează
Cuvântul. Cu atât temei
Pornește fiecare frază
De par'că secolii o creiază.

Iar vorbele de contenesc
Revăd albastrul fără vină...
Voci multe — cor bisericesc —
De care inima i-e plină:
Lumină ! Dumnezeu ! Lumină !

EMIL RIEGLER

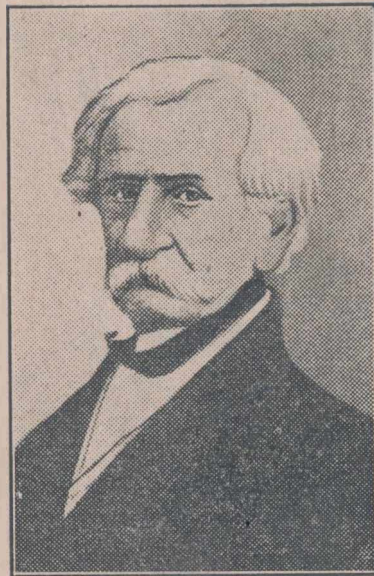
GHEORGHE ASACHI

Renașterea culturală din Muntenia a fost provocată și însuflețită de Gh. Lazăr, venit din mediul ardelean mult mai înaintat ca civilizație și ca posibilitate de dezvoltare a ei.

În Moldova unde înflorise altă dată o literatură și o cultură însemnată sub influența Poloniei, tradiția și-a mai păstrat și în timpul domniei nenorocite a Fanarioților, câte o umbră, câte un semn de existență națională.

Această tradiție, ajutată de împrejurările politice ale țării ajunge să dea naștere, la începutul veacului al 19-lea, unui curent cultural, care dacă nu putea rivaliza cu cel întemeiat de Lazăr, rușia totuși să meargă paralel cu el.

Inițiatorul și conducătorul acestei mișcări a fost Gh. Asachi. S'a născut în târgul Herța la 1 Martie 1788 sau poate în 1787. Tatăl său Lazăr Asachieviți a venit din Galiția în Moldova unde s'a făcut preot, schimbându-și numele în acel de Leon Asachi

GH. ASACHI

Copilul Gheorghe are prilej să stea la Lemberg, dela vârsta de 8—9 până la 17 ani, studiind cu multă sârguință toate materiile ce se cereau unui doctor în filosofie, titlu pe care îl obține și el în 1804. Paralel cu studiile literare făcute în limba germană, polonă și latină, Asachi învață și ingineria civilă, căpătând la vârsta de 17 ani și diploma de inginer.

După aceea s'a întors la Iași la părinți, dar din cauza unei boale,—doctorul Werther i-a recomandat schimbarea climei,— pleacă împreună cu fratele său Daniel la Viena, unde ajunge în luna August 1805. Aici ia lecții la vestitul astronom Burg și are prilejul să vadă pe împăratul Napoleon intrând în fruntea armatelor în capitala Austriei. Desigur că în inima tânărului de 17—18 ani această glorie a latinității și-a exercitat o influență puternică și i-a prilejuit un nou motiv de muncă pentru satisfacția sa sufletească. De aceea refuză categoric, propunerea amiralului rus Ciceagoff de a intra în corpul inginerilor cu gradul de locotenent; și pleacă spre Roma pentru a-și completa cunoștințele clasice.

„Dorința de a atinge fântâna cercărei filologice și amorul pentru lucrurile antice m'au îndemnat încă din cele întâi a mele junete, a merge la Roma cea mărită, unde m'am ocupat în asemenea în-

deletniciri dela anul 1807 până la ac 1812“.

La Roma a stat până în 1812, ocupându-se cu poezia, cu pictura și cu drăgostea. Aici cunoaște pe artista Bianca Milesi care a exercitat o puternică influență asupra poetului. În 1812 aflându-se în Italia, Generalul francez Miollis planifică războiul împotriva lui Napoleon, de a reconstrui vechiul teritoriu al Daciei, pleacă spre Moldova, vrând să fie și el de față la marile evenimente.

Se știe care a fost rezultatul. Tânărul Asachi măhnit adânc de nenorocitul sfârșit al expediției lui Napoleon se simțea parcă : „strein și fără vază propriea sa țară“ și singura lui alinare suferințelor a fost dorința nobilă de munci profunde pentru propășirea culturii în Moldova. Acel plan încearcă să realizeze Gh. Asachi prin toate mijloacele posibile, din care cele mai rodnice erau desigur : **întemeierea școalelor cultivarea limbei naționale.**

Nu trebuie să uităm un fapt. Când veniți Gh. Asachi în Iași, exista acolo o activitate culturală inaugurată de hănicul mitropolit Veniamin Costachi care a fost și după aceea ocrotitorul și mai sincer al lui Gh. Asachi, ajutându-l cu fapta la toate întreprinderile sale.

În 1813 Asachi a fost numit profesor de matematică la școala dela Trei Rari.

În 1816 reușește să introducă și să facă să fie reprezentată într'un grup din elita ieșană piesa sa „Mirtii Chie“ tradusă în românește după G. Siner și Florian. Aceasta era desigur un mare succes pentru acea vreme. La 1817 Asachi ca referendar al școalelor, reorganizază seminarul dela Socola, înmeiat încă din 1803 de mitropolitul Veniamin. În acest sens pleacă în Ardeal prin centrele culturale dela Cluj, Brașov pentru a recruta profesorii necesari celui seminar. Atunci au venit la Iași cunoscuții profesori ardeleni : Vasile Pop, Vasile Fabian, Ion Costea și Manfi.

Anul 1821 îl silește să pibegea prin Bucovina și Basarabia împreună cu tatăl său.

Potolindu-se revoluția se reîntoarce în Iași dar nu pentru multă vreme, oarece la 30 Noembrie 1822 pleacă ca agent diplomatic la Viena, trimis de Domnitorul Ion Sandu Sturdza.

La Viena a stat 5 ani. Amănunte despre șederea lui acolo ne lipsesc aproape cu desăvârșire.

Întorcându-se la 1827, Ioan Sandu Sturdza îl ridică dela rangul de colonel la cel de **vel Agă**. La 1828 ia parte la organizarea „**Restaurarea școalelor naționale în Moldova**“ iar în 1829 scoate „**Alb Românească**“ cel dintâi ziar moldovenesc. Tot în acest an pleacă la București ca secretar al comisiei moldovene pentru elaborarea „**Regulamentului organic**“, unde stă până în 1830.

În 1835 Asachi contribuie efectiv la înființarea „**Academiei Mihăilene**“ având prilej la inaugurarea ei din 16 Iunie 1835 să rostească o cuvântare.

La 1837, luând pildă dela emulul din București I. Eliade Rădulescu, pleacă pentru înființarea unei societăți literar-harmonice și mai ales pentru deschiderea unui Teatru Național, care avea să ia un mare avânt după 1840, când a fost condus de tinerii M. Kogălniceanu, Negruzzi, V. Alecsandri.

Până la anul 1848 activitatea lui Asachi găsește răsunet în toate manifestările culturale și literare ale timpului. Odată cu ivirea revoluției, bătrânul tradiționalist, mânat de un spirit **încheit** în ideile sale politice, prim

la multă neîncredere avântul și sacri-
ciul generației noi.

Schimbarea regimului politic îl ambi-
onează să demisioneze din postul de
ferendar al școalelor. De aici înainte
n. Asachi, prin consecvența sa de po-
litică învechită, săvârșește diferite
eșelii care îi produc multe neplăceri
în partea contemporanilor.

Totuși în Septembrie 1868 i se dădu o
compensă națională, dar n'auv prile-
l s'o primească multă vreme, căci la
Noembrie 1869 muri.

A înfățișa în caracterizare generală
dul activității neobosite a luminatului
oldovean Gh. Asachi, înseamnă a re-
ta, ceace am văzut că a săvârșit în
t timpul activității sale. A fi întemeie-
rului unui curent cultural național, în-
un timp când umila ta țărișoară ză-
a sub jugul robiei, a da posibilitate
viață și răspândire limbii naționale,
în școli, prin reprezentări artistice și
ai ales prin crearea de ziare și revie-
e, atunci când ea nu era luată în se-
a de oficialitate, toate acestea contri-
esc în mod firesc la admirația și re-
noștința posterității, pentru acel care
fost sufletul și îndrumătorul lor.

GH. CARDAS

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

OPERA, EDIȚII :

1. *Către neamul Moldovei pentru în-
ercerea privilegiilor și prăznuirea zi-
8 Oct. întru care s'au suit pe scaunul
mniei Ioan Sandul Sturdza. Odă*, Iași
22.

2. *Albina Românească*, ziar 1829—1850.

3. *Istoria imperii rosiene după Caid-
p*, trad. vol. I, Iași 1832, vol. II 1833.

4. *Harpa română*, 1832.

5. *Poezii ale lui Aga G. Asachi*, Iași
6, Ed. II, Iași 1854, Ed. III, Iași 1865.

6. *Poezii*, Valenii-de-Muște 1908
o prefață de N. Iorga.

7. *Fabule alese*, Iași 1836, Ed. 3-a, Fa-
e versuite, Iași 1844 etc..

8. *Lapeirus, dramă de pe a lui Ko-
bue*, Iași 1837.

9. *Relațiune istorică asupra școalelor
ionale în Moldova dela a lor restator-
ire 1828—1838*, Iași 1838.

10. *Norma, tragedie lirică*, trad. Iași 1838,
m 1851.

11. *Fiul pierdut*, dramă, Iași 1839.

12. *Pedagogul, comedie vodevil de pe
ui Kotzebue*, Iași 1839.

13. *Icoana lumii*, revistă, Iași 1840-1841.

14. *Dochia și Traian*, Iași 1840.

15. *Spicuiorul*, Iași 1841.

16. *Mirtii și Hloe*, Iași 1850.

17. *Păstorița Carpaților*, Iași 1850.

18. *Gazeta de Moldavia*, ziar 1850—1859.

19. *Țigani idil cu cântece*, Iași 1856.

20. *Nouvelles historiques de la Moldo-
manie*, trad. du roumain, Iași 1859.

21. *II. Nuvele istorice a României*, Iași

22. *Petru Rareș*, dramă în 4 părți 1863.

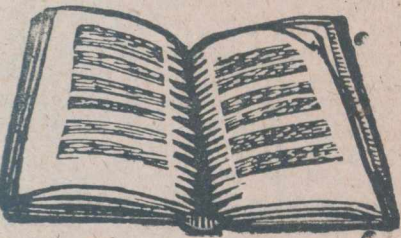
23. *Notiță Biografică*, Iași 1863.

24. *Turnul Butului, dramă originală is-
că*, 1863.

25. *Vochița de România, dramă origi-
ă istorică*, 1863.

26. *Elena Dragoș, dramă originală*,

27. *Imn pentru In, Sc. Carol I, princi-
e Românilor*, Iași 1 Iulie 1867.

Cât ține liturghia ¹⁾

Răcoare ca într'o chilie; și nici o mus-
că; abia una mai innegrește într'un
punct olanul vărut al sobii. Afară stă
să plouă: s'a întunecat; toate în casă
tac de frica furtunii.

Ce de lucruri pe scrin! Un neseker cu
oglină spartă; par'că l-a furat somnul
lângă pernița de nisip ce-i stă de straje,
aidăstruie, eșită la soare, cu mătasea
destrămată, plină de ace, gata să muște.
La rând, un fier de frizat, un pieptene
niare de os îngălbenit; lângă el, un mo-
totol de păr castaniu, strâns, înnodat;
apoi un borcan cu alifie vânăta, pe ju-
mătate plin, păstrează pe buze urme de
degete. Fel de fel de lucrșoare : un șo-
ricel de piatră fără bot; un maimuțoi de
janilie, fără un picior; două baletiste în-
vechite, cu brațele rupte; o bucățică din
„Universul“, o cutie cu pudră și mai
multe cărți de cântece. Peste tot praf și
sămânță de cânepă. De sus, din colivie,
sticletele plouă mereu la coji.

Masa din mijloc e învelită cu o față
lucrată în ochiuri pline de trandafiri
portocalii. Mari mai sânt și umflați : cât
gogoșile; d'abia și-a făcut locșor la mij-
loc, lampa, pe tăvița ei lucrată tot în
trandafiri de lână înghesuiți cum
numai ei știu, pe o roată de carton. Ce
lămpă frumoasă! trebuie să fi fost ea
odată; numai Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru
i-au făcut-o; căci două mutaturi pră-
pădesc mai rău ca focul; piciorul de por-
țelan și-a pierdut și florile albe și câteva
jandări; toată fala o ținea globul, văzut
din partea nespărtă; și sus, prins de co-
șul sticlei, acul de cap încovoiat în for-
mă de M, apărător economic și sigur în
potrița iuțelei flacării. Alte lucruri, pe
masă nu mai sânt: n'ar putea să șadă;
le ar răsturna trandafirii; unii păstrează
încă urmele cafelelor vărsate. Doar albu-
mul se odihnește pe lâna moală; geme
de poze și de vechime, căci ies fășii de
hârtie rupte din carnea lui iar încheie-
toarea de tinichea și-a pierdut îndată
puterea : stă tolănită într'o parte, fără
curaj fără nădejde să mai ajungă vre-
odată la cuișorul scoarței de sus.

E și o etajeră în fund, neagră, fără lu-
stru. Ai putea să numeri de câteori a
fost vopsită în casă. Pe iea, praf, cărți
vechi de dat, trei muște moarte, o cutie
de sardele plină cu arșice, și o păpușă
holnavă, cu ochii scoși, cu părul smuls,
zăcând la pământ în rochie de mireasă.

Pe pat e așezat cineva de curând, cine-
va care e învățat să stea numai în locul
acela, căci acolo desenurile turcești ale
macatului s'au ros mai mult, s'au albit,
par'că au fost șterse cu guma. Și locul e
mai înfundat. La marginea acestei gropi
o carte : „Zodiacul“ care ghicește trecu-
tul, prezentul și viitorul, e deschis la în-
trebarea : „Persoana la care mă gândesc
ce face oare?“

Deasupra patului un covoraș. Ce bine
fi stă sub albul tavanului! Are însă fi-
guri ciudate; pasări necunoscute și fruc-
te nezărite în vre-o grădină pe lume;
mare albastre și lebede cu cioc de papa-
gal, țesute toate în lână și numai în lână.
Ce nu e de lână aici? Până și cățelul
care doarme lângă un corset vechiu în

fundul patului : părul lui pletos, alb,
murdar, e tot de lână... nespălată.

Norul s'a spart. A fost numai o spai-
mă. Lumina tresare și înviorează pereții.
Soarele cade pe un tablou litografiat,
vechiu, cu rama pătată, cu hârtia prelin-
să de șiroaie gălbui : niște hahami chi-
nuesc o față întinsă pe masă, luându-i
sângele : „Crima dela Tisza-Eslar“ scrie
jos de mână. Alături o cadru mare, în
culori : „O vânătoare de lei... în Rusia;
apoi un păun făcut din boabe de piper
și păr de cămilă. Numai în dreptul ușei,
singur uitat de vremuri, merge alene
ceasul cu ghiulele de fier, cu limba de
alamă, coclită ici și colo.

Scrin, masă, etajeră, pat, sticlete, că-
țel și atâtea și atâtea într'un loc așa de
mic! Cele două scaune pe paie d'abia
mai încap. Cojile de cânepă asvârlite din
colivie, ajung în toate colțurile.

Piuitul păsărelei par'că ar vrea să po-
vestească ceva din Paradis; dar de pe fe-
reastră, o ceașcă de cafea cu lapte, pe
care scrie „Noroc“, nespălată cu lingu-
rița innăuntru, cu buza plesnită, prea
aruncă o căutătură de desgust la toate.
Lângă ea toarce pisica : toarce și așteap-
tă; se uită când la sticlete, când la ceaș-
ca linsă până în fund. Apoi lipește ure-
chia de geam, își întinde gâtul, îl în-
toarce, îl sucește, face ochii mici; vrea
să vadă cât mai departe în lungul dru-
mului. Degeaba nici un semn, nici un pic
de verdele rochiei, nici un pai din spicele
dela pălărie.

Se linge pe buze, își plimbă cenușiul
cozei peste linguriță, se sperie de zângă-
nit; se liniștește și oftează adânc, par'c'ar
zice :

— Bre, că târziu mai iese azi dela bi-
serică! Bate 12, și mi-e o foame, dom-
nule!...

I. A. BASSARABESCU

Mormîntul lui Ioan Slavici

— LA SCHITUL BRAZI—LANGA

PANCIU —

Duminică, 14 Februarie a. c. s'au prăz-
nuit 6 luni dela încetarea din viață a
scriitorului Ioan Slavici.

1) Autorul acestei admirabile schițe a
fost laureat cu premiul „C. A. Rosetti“
de lei 20.000 pentru volumul său „Vul-
turii“.

Memburu corespondent al Academiei
Române, arta d-lui Băssarabescu e de o
sobrietate, pe care o răscumpără un as-
cuțit dar al observației dublat de un dis-
cret umor.

Funeraliile Sărmanului Dionis

D. J. Radu D. Rosetti ne face cunoscut să un distins membru al Baroului de Ilfov, inventariând averea unui prieten al său, de curând decedat și fost prieten bun al lui Eminescu a dat peste următorul autograf original, — lista de subscripție pentru înmormântarea nefericitului geniu.

A comenta un astfel de document eloquent, e superfluu. Dar nu te poți susține amarelor reflecții:

Pentru înmormântarea lui Mihail Eminescu.

16 Iunie 1889.

T. Maiorescu	700 lei plătit
Alexandra Djuvara	60 „ lei plătit
Mocceciy	40 „ plătit
Teodor Rosetti	60 lei plătit
Dr. Neagoiu	40 lei plătit
D. Cepescu	20 lei plătit
Jean Baltescu	20 lei plătit
Profesor Sandreanu	20 lei plătit.
Dr. Mihail	10 lei plătit
Dr. J. Filip	20 lei plătit

Total 390

*Din aceasta suma s'a cumpărat
cu — 120 lei corana amicilor
pe mormântul lui Eminescu, așa
ca totalul încasat rămâne 270 lei.*

Îți rememorezi atâtea somptuoase funeralii naționale decretate atătora din fantoșele politice, îți vine'n minte dezolanta înmormântare a lui Eminescu, cu cei câțiva admiratori după dricul umil și corul, condus de Bărcănescu, cântând „Mai am un singur dor“, te gândești la statuile ce se ridică, țapene, la toate răserucile, la statuia lui pe care n'o va avea niciodată și înțelegi atunci și de ce a fost atăt de nefericit și de ce atăt de ignorat.

Ticu Archi

Abia au încetat laudele binevoitoare îndreptate în spre autoarea „Inelul și „Colecționarul de pietre prețioase aduce câteva nuvele lucrate cu o tăașa de precizie, încât nu mai perbu bunăvoința. Insușiri mari cari supoastfel, ori ce critică. O definiție exactă a conturului lor este, acum, posibilă. fața talentului sigur, orice cuvânt încurajare este semeț și zadarnic.

Trei nuvele, alcătuite în acelaș deși de importanță deosebită. (Dacă săm la o parte gluma scrisă frum „Dialog cu o umbră“).

Un mister care învăluște povestile lăsând doar rare și tulburătoare p de lumină. O atmosferă imprecisă și utât mai puternică, curioasă la o prsoară de matematici, deprinsă cu mulele categorice. Pretudindenii acele fraze reținute, opriri brusce, grăbiri așteptate. isbucniri spontane și crmici spașuri albe pe fiecare pag strecurate nu fără intenții. Nu se înicâieri asupra vreunui peisaj, vredenșenții sau vre-unei întâmplări. Somici, răslețe, legate împreună în plător par'că, prin câte o întrebare, urmă, plină de înțelesuri. Înlanțu lor, însă pătrunde adânc.

Totuși, prima nuvelă: „Colecționar de pietre prețioase“ are o structură puțin misterioasă. Faptele sunt explicar. Povestea se deapănă armonios numai la urmă, firul se frânge:

Irina s'a îndrăgostit de maestrul demănatec în dragoste, priceput doar căutarea pietrelor prețioase. Din șir de rubine, adunat de el cu atăta gnu lipsește decât unul, cel mai frum Irina i-l oferă pe al ei, accl de de-ăsânului și care'i simbolizează dragostea.

Maestrul nu prețuește valoarea nului primit, și îl pierde pe drum...

Sunt la urmă, complicații și lucr inutile. Apoi, tot acolo, obscurități cari un simplu simbol nu le comport Lovinescu mai face o obiecție: Irina are pe piept rubinul dinnainte de a noaște pe Mastru. Astfel, semnul mai poate simboliza dragostea ei.

În „Maria Boul“ decorul impresionant și de o neprecizie artistică se prfără să încadreze vre-odată pe Maria. Sunt două lumi cari nu se împlete unde Maria nu are rolul cel mai de nă. După plecarea familiei la Constantină când cele două povestiri se desfăcnițiv, servitoarea nu mai interes Cadrul nuvelii rămâne, astfel s precios.

Bucata cea mai bună din volum, amploare de început de roman, răfără îndoială, Dăscălița.

Acolo, pretudindenii, observații mte minunate, caracterizări ascuțite, gini rare. Povestirea se desfăc făr tare. Totuși și acum o obiecție: lna Elena are două pasiuni și ele în nă turbură linia clară a nuvelei. cauza unei fapte vechi, Doamna tot ce vine din partea Dăscăliții.

Urăște mai mult decât e în stare iubească copiii și totuși iubește mubăiatul Grig, pe care îl preferă lundimir, celălalt, cu toată asemănare fizică, perfectă.

Aflând de moartea unuia din e n'are decât o întrebare, prin care rată preferința: „Care?“ Amândo mănă așa de bine că, ea nu-i mai deosebi.

Hamlet și critica ventrilocă

D. Mihail Dragomirescu, într'un foileton din „Viitorul” (6 febr.) se arată mult supărat pe mine, pentru articolul *Hamlet sau între istorie literară și estetică*, publicat în „Universul Literar” (10 și 17 Ian.). D. D. spune despre mine lucruri deajuns de rele: mă face „tânăr”, „modernist”, „tradiționalist” și chiar „erudit”.

Sunt dator să ridic mânușa. O fac însă, mărturisesc, nu fără multă sfială... Personal, D. D. mă iubește; eu, pe D-sa, de asemeni. Îl găsesc de o ideală bonomie, mult mai ager la mințe de cum se crede, simplu fiindcă sănătos, și de un seducător pitoresc. D-sa la rândul-mi-a formulat: „de o interesantă imaginație impresionistă” sau: impresionantă imaginație interesantă — nu mai mi-aduc aminte.

I-am fost apoi elev și câte nu învăț de la dascăl un om de treabă? De la D. D. știu de pildă, din radioase dimineațe de luni, când venea — desigur ca să ne cruțe — la ora prânzului pentru cursul dela 10, că opera literară e un „celuloid” — dacă nu greșesc, chiar o elipsoid; iar poezia, în genere, un lucru foarte mare. Inchipuți-vă, că nu place decât dacă „solicită contemplația noastră”. De aceea literatură se împarte în două: capodopera care e o operă cum nu s'a mai pomenit de sintetică și energetică, adică superioară, și opera... aialtă, care nu e așa de sintetică și energetică... ca... capodopera ci se numește din această pricină o operă „mai inferioară”. Acuma, capodoperele e niște... dar n'am să vă fac eu un curs la care trebuie să asistați numai în persoană.

Dumnezeu a vrut să mă țină însă mai îndelung sub harul influenței D-sale. De parte de profesor am recitat atunci acele două mari fascicole de câte 18 pagini tratând despre: „Metoda estetică așa cum o văd eu și vechile mijloace de irigație” în care autorul dovedește cât ai clipi din ochi și în mod vădit revoluționar că criticul trebuie să fie mai întâi de toate: om, apoi: un om cult; un om de gust; să aibe „memorie afectivă” și chiar să „ierarhizeze” operele ce-i sunt date în păstrare.

Zelul elevului merge uneori până la pierderea de sine. Nesătul de D. D. nici la curs, nici în opuri, îi urmăresc febrila activitate foiletonistă și conferențiară într'un ziar așa de serios ca „Viitorul”. Cu lacrimi de bucurie citeam mai deunăzi

acolo de un mare conclave la Ateneu, convocat de D-sa, în jurul capodoperei literare. Vremile lui Giordano Bruno reinviau. Maestrul meu, care a suferit atât de mult în viață și a trebuit să poarte chiar brâul lui Iov, se ridică la tribună, palid, transfigurat, în două picioare, și exclama: Până când să îndure bielele capodopere? Când țăranii au pământ și femeile drept de vot, numai ele să stea deoparte, ca niște cenușere, fără drepturi, expuse tuturor vicisitudinilor critice? Și o moțiune era trecută, în aplauzele unanime, care decidea că: dumnezei capodopera nu mai e, hehei!, ce-a fost până acum; „ea nu e nici opera artistului, nici a mediului, nici a naturei; e o ființă aparte, cu trup și suflet propriu, sălășluind în noi” ca *androanthus gibbosus* în matricea femeii, dar care uneori își ia tălpășița în lume, mănâncă și bea, merge la cinematograful, își administrează singură averea și poate chiar fi pusă sub interdicție!

Unui cetitor de englezește D. D. se mai recomandă cu încă un coeficient de merit. D-sa e un mare specialist și traducător din acest grai. Mai mult, între Tenerife și Siam, D-sa e singurul muritor care traduce pe Shakespeare, din — și în forma originală, fără să știe englezește. Vreau să spun, fără să știe ce-a vrut să exprime autorul. Nu-i admirabil? Unii nu-i vor acorda această virtuozitate și vor afirma că l-au văzut, cum l-am văzut și eu odată în cerdacul năpădit de iederă al casei unde sălășluiește la rândul-i silabisind curent pe Shakespeare și cetindu-l perfect cu degetul. Ori, conchid aceștia, cu deștium se poate chiar iscăli, dar ceti!

Sigur e că, asistat de o metodă atât de originală, D. D. a tradus „The Moor of Venice” cu „Maurul de Veneția” și se pregătește să traducă „The Merchant of Venice” cu „Negustorul de Veneția”. Luțelegeți șiretenia: „negustor de măruntișuri”, „maur de abanos”, „covoare de Persia”, „pisică de Angora”. (Particula asta „of” bat-o sfântul, nu putea și Shakespeare să pună altceva, „from” de pildă!). Corect și de o exemplară românească, D. D. e în traducere și spiritual. Pe „madman” (= „nebu”) l'a tradus net cu: „Madam”. D. Iorga, omul cu manie divină, s'a revoltat la timp în memorabilul articol din „Ramuri”. Să-mi dea voie să nu-l urmez. Nu l-a înțeles pe scumpul D-sale coleg. Neputând auzi pe Shakespeare (cel mai auzibil scriitor de pe lume) fiindcă-l cetește cu deștium, D. D. foarte bine s'a gândit să-l traducă vizual. Regulă deci: se va pune în locul cuvântului englezesc cuvântul românesc cel mai apropiat ca ortografie. Se va traduce atunci: madman” cu „madam”; „Sire” cu „sirop”; „police-man” (cum ar scrie D. D.) cu: „Polizu-Micșunești”.

Cu toate aceste titluri D. D. era în drept să se necăjească pe articolul meu. Cetitorul binevoitor își aduce aminte că vroiam acolo pur și simplu să informez, să-l pun, în măsura putinței mele, la curent cu ultima fasă a criticii hamletiene. După această critică nu se mai înțelege să se ratiocineze în contradictoriu și romantic asupra piesei și caracterului lui Hamlet. Recurgând la izvoarele și modelele care au servit, cert, lui Shakespeare această critică încearcă să-și explice puțin prin ele, evidente scăderi ale piesei.

Din o necompletă adaptare și reabilitare a modelelor rezultă, pentru noua teorie, lungimile și digresiunile acțiunii, cum și

acea incongruitate de caracter a eroului, care a nedumerit de veacuri și dejucat logica comentatorilor.

Hamlet-ul primei piese ca și cel al tradiției daneze era un Amloda (zănatec) mai mult comic prin acțiunea nebuniei sale; modernizându-l și exploatând în profunzime tema nebuniei, Shakespeare a făcut tragedia unui suflet din o tragedie a răsburării. Transfigurarea însă n'a înlăturat toate inadaptările. A rămas pe noul Hamlet ca o sgară dela cel primar; genială, piesa cam suferă astfel de o „contradicție în termeni o contradicție în natură” (pasiv și meditativ, înalt la suflet, Hamlet e totuși om de acțiune și încă de *brutală*, cinică acțiune etc. etc.). Acestei încheeri îi urma un mic corolar: „Au fost epoci în istoria acestei tragedii când — mărturisesc istoricii literari — publicul englez râdea de nebunia lui Hamlet, când personajul întreg era socotit drept comic. Astăzi chiar, spectatori sinceri — printre care mă înscriu cu voluptate — pot mărturisii că le vine să surâdă la anume momente ale piesei.

E ((fiindcă)) nebunul de odinioară rânjește (încă) în nebunul luat în serios de Shakespeare”.

Aceasta a fost deajuns ca D. D. să facă erysipelas. Cer iertare nobilei D-sale epiderme, cu atât mai mult cu cât, substituindu-se celei mult mai scumpe mie, a d-lui Botez, insinuază că în articol eu par a imputa acestuia că nu e la curent cu critica Shakespeareană. E singurul necavalerism colegial de care pot acuza foiletonul d-lui D., scris altfel cu deferența pentru lucrul mânușilor mele, cu grație, ușurință și grije de minorități, și cu uimitoare perseverență, la un om pe el cu boala sfântului Anton, în acordarea subiectului cu predicatul. Îl refer pe D. D. la raportul meu dela minister, în favoarea recomandării d-lui Botez, dacă îl interesează să afle respectul meu pentru munca altora. Dar D. D. vrea ca, vorbind în marginea Hamlet-ului profesorului ieșan, să ignore știința literară a vremii — ce știință, când ea atârână toată de jaretierile profesorului bucureștean? — Să nu citez Englezi, ci pe D-sa, și când D. Botez conchide că Hamlet e un Prometeu, eu să mă bat cu pumnul în piept și să strig: nu, e un Ajax, sau chiar o Persefonă!

— Dar ce Englezi? exclamă D. D. „Criticul nou-nouț Robertson! Acum, acest critic nou-nouț al d-lui D. — în care D-sa desigur vede un evreiaș gazetar rățâcit la o foaie dadaistă, cu care m'am înhăitat la Londra ca să spargem geamurile literaturii — e un Right Honourable care a împlinit anul acesta 70, — auziți? — șaptezeci de ani! Are la pasivul său vre-o treizeci de cărți și fundarea a vre-o două reviste, și încă treaz la minte, sprinten la cuvânt și neobosit cercetător, colaborează în fruntea celor mai iscusite, mai înaintate și mai documentate reviste engleze. Shakespeareanist de seamă, cam pe când D. D. era numit la actuala-i catedră, dânsul ne da „Eseuri noi de metodă critică, Montaigne și Shakespeare”, sau *Herezia baconiană* despre care cel mai mare biograf al lui Shakespeare Sir Sidney Lee — și acesta un scriitor nou-nouț! spune (*Life*, p. 656) că e cea mai bună carte în materie. Ne-a mai dat: *Shakespeare și Chapman*, *Bolingbroke și Walpole* și fatala carte despre *Hamlet* — toate lucrări peste care, cu tot respectul pentru D. D. — nu se poate trece. D. D. nu se va fi încrezând în păre-

Întrebarea e puternică dar inutilă.

Cel rămas în voia Evei (o nouă formă a Dăscăliței), era tot așa de pierdut. Doamna Elena să simțea însăși în stare să-l omoare.

Și peste cele câteva obiecțiuni (ultima pagină lungită fără de folos), calități mari de întregime și de detaliu.

Dragostea Evei, plutitoare între cei doi tineri asemuitori, e admirabil sugerată:

„Eva la mijloc, cu o rochie subțire și moale, l'a apucat pe Grig de mână și, ca să-l poată privi mai mult în voe, s'a lipit de Vladimir. Lui Grig i-au tremurat buzele și ar fi vrut să spună ceva, dar n'a spus nimic fiindcă Eva se uita în ochii lui, și îl mângâia pe degete”.

Sfârșitul anului 1925 ne-a adus o veste proțioasă și neprevăzută. O novelistă a ucis o autoare dramatică care arătase numai vagi promisiuni.

ANTON HOLBAN

rea lui Sir Sindney Lee — cine știe, vreun liberal englez care își fletează amicul politic! Cu prilejul ultimei sale lucrări, *Canonul Shakespearean, Partea II* (1925, 216 p.), cam contemporan cu foiletoanele d-lui D. despre Marin Ștefănescu ș. a., A. Koszul, un shakespeareanist francez de calitate — la ale cărui traduceri refer pe traducătorul lui Shakespeare în limba cehoslovacă văzută mai sus, în „Revue Anglo-Americaine”, ortodoxa revistă a sorbonienilor Cazamian și Cestre, numește pe... tânărul autor: mare inițiator de curent Shakespearean (Juin, 1925, pag. 440).

Pe acest om D. D. socotește o impietate să-l citez când e vorba de Hamlet. După ce mă separă astfel de... amicul meu de cafea, D. D. vrea să mă separe de Shakespeare. În articol eu, pur și simplu, „râd” de Hamlet, spre nedumerirea Sașilor, Hușulilor și altor minorități despre care D. D. se întreabă cu spaima pe buze ce-or să zică bieții oameni? Pe aceștia îi potolesc eu, cu ajutorul d-lui Nistor, scumpe maestre! Dar ori cine citește pasajul cu pricina (v. supra) — la altă oră de cât aceea când îi toarce stomahul, și nu prin tre picături politice — înțelege că nu e vorba acolo de râsul de batjocură, ci râs provocat, ca la o comedie, de reminiscențele comise ale personajului aceluia dublu, cum l-am găsit. Dimpotrivă, alături de criticul englez mă grăbesc să afirm — și Doamne toată lumea știe — că „Hamlet” e o operă genială. De scăderile ei era numai vorba, scăderi de artă de care nu e scutită nici o operă genială, — artă pentru care ceartă pe Shakespeare atâția critici englezi în frunte cu Ben Jonson, Voltaire și întreaga școală franceză, scăderi pe care unii și le-au tălmăcit într'un fel alții într'altul. D. D. poate nu admite nici o scădere lui „Hamlet”. De ce atunci nu s'a jucat și nu se joacă decât la ocazii în întregime, de ce anume scene au fost omise din anume quarturi, și cum răspunde d-sa de scene slabe ca începutul scenei IV (act. I)? Odată acțiunea defectuoasă, d-sa nu bănuiește că și caracterul ar putea fi defectuos?

După ce mă isolează astfel de Robertson, Shakespeare, și de mine însumi, D. D. îmi dă lovitura de grație. Opera de artă, d-le Protopopescu, nu e ce crezi d-ta. Ca să o înțelegi, d-ta și Robertson faceți istorie literară și nu-i frumos! Fă te rog știință literară, că te spun tătinului. Și după ce ne declară ucigașii de capodopere, fiindcă „înjosim capodoperile la rangul literașilor de talent” (când vă spuneam eu că biata capodoperă e o consoartă care umblă'n ascensor!), D. D. mi-arată mie ce e aia știință literară: Mai întâi opera literară e

SPRE CULMI

Prietenă, dă-mi mâna, hai la drum
Să ne-afundăm prin viscol și nămeți:
O, ce lugubru urlă el și cum
Ne sfichiuipe cu ghiața și săgeți.

Și vom urca mereu, și vom urca,
Pe povârnișul muntelui virgin...
Când vom ajunge sus, vom anina,
În părul tău, un trandafir alpin...

Acolo 'n haos și imensitate,
Vom sta, asemeni cerbilor goniți
Să ne privim ca doui străini, ori poate
Ne vom trezi deodată 'n lăntuiți...

Prietenă dă-mi mâna-ți tremurândă
Sunt obosit de viscol și de goană...
Am vrut să'vingem muntele—Isbândă—
Și-acum visăm la focul din cabană...

GEORGE GRUIA

încă odată ceiace vă spuneam la începutul articolului. Shakespeare, ceiace nici eu nici Robertson nu știam, e ca și Homer, un geniu. Genialitatea Sa, care, cum știe întreaga știință literară afară de cea autentică de lângă Parcul Expoziției, fura, cârpea și adapta cu nemiluita, nu are „procedee de compozițiune”. În sfârșit Hamlet e: 1) „Cum am arătat de curând la Teatrul Național un om de voință... Un om slab nu poate cuceri sufletul etc...”, 2) o personalitate teoretică eminamente morală și creștină care se sgduie în temeli... când realitatea practică îl sgduie pe neașteptate; 3) revolta voinței morale teoretice în procesul ei de ajustare la înțelepciunea practică”.

Sânt un om care nu trec lipsit de sentimentul pudoarei. Ruga mea serală la Dumnezeu e: ajută-mă Doamne, să mai apuc o primăvară și să nu mă creadă D. D. geniu. Îmi dau deci seama ce ciudat trebuie să pară ca pe deasupra lumii care muncește și se preocupă, doi profesori universitari în România, să se mai bată pe capodopere! M'am întrebat apoi totdeauna ce ar fi dacă D. D. care nu mai citește de 20 de ani și complet strein de tot ce s'a scris atunci în literatura franceză engleză, germană și italiană (nu ne întrebăm acum vre-o 3 ani: cine e Barbusse ăla?) își întreține studenții jurând că Iliada, teatrul grec, Don Quijote, etc. „sunt capodopere fiindcă ne redau eternul omeneș și de aceea au înfruntat timpul și spațiul” — ce ar fi dacă d-sa și-ar fi publicat în vre-o limbă străină trufandalele d-sale critice? Am mai fi azi în Liga Națiunilor?

Ce ar fi, mă întreb acum dacă D. D. și-ar publica într'o limbă apuseană, revoluționară d-sale teorie dela Ateneu? Că eroul shakespearean e un om de voință și acțiune, critica engleză a spus-o de acum un veac (Hartley Coleridge, 1828) și spus-o mereu de atunci. Temperamentul moral și creștin, bine cunoscut tuturor, al lui Hamlet e de mult obiectul, cu interesante desvoltări, al clasice, cărți a lui Paul Stapfer — spre a nu cita spuză de lucrări engleze. Nu mai noua e teoria „șocului moral” ușor de găsit și în Stapfer, definitiv formulat de cel mai mare critic shakespearean al vremii, Bradley, pe care îl cunoaște oricine afară de D. D., pe care îl citează și aproape și-l însușește Robertson însuși. De toate aceste note țin și eu seamă în partea I a articolului, încercând numai ca în partea II să mai aduc și alte cunoștințe întru luminarea laturilor enigmatice hamletiane. Cât privește ultima formulă a criticului român, parafrazăre a celor dintâi, admirați-i ingeniositatea. Ca să evite locul comun: Hamlet, tipul reflectiv, D. D. spune: „voința, teoretică”, pentru ca să o poată opune „voinței practice”.

De fapt „voință practică” dacă e altceva decât compartimentul d-lui D. sau un joc de cuvinte, e *ideologism* (în cazul lui Hamlet: ideologism moral) care, ca orice ideologism, se știe dela Fouillé, dacă nu dela Shopenhauer și Renouvier și dela aceștia la pragmatistii anglo-americani, că are totdeauna o finalitate practică, e: teleologic. La ce se reduce atunci formula finală a d-lui D? *Hamlet e un ideolog moral care ezită să acționeze*. Lucru cu care ne-au împuiat mintea toate manualele de liceu.

Când vrei deci, la datele curente, și pe baza lor, să aduci date nouă. D. D. te ostracizează. Iar obscura și generică „neofrazeologare a datelor vechi D. D. o numește „școala nouă” estetică, școala d-sale, pe care o pune singur, cu ambele mâini, în locul școlii istorice și etnografice a d-lui Iorga, și școlii istorice mondiale. Fiindcă D. D. nu observă că toată lumea face istorie literară. Înțeală asupra concluziilor sau cunoștințelor dobândite, ea

I A R N A

Prin geamul scrijelat de ger
Privesc orașul rebegit,
În care iarna a venit
Să poarte ciorile pe cer.

Sfârșește seara mai curând
Pustiul zilei de acum,
Și'n teii rânduși pe drum
Văd zeci de ciori aterizând.

Dar zboară, că se frânge-un ram
Din teiul care s'a uscat,
Pe când în trupul înghețat
Trosnește sufletul ce-l am.

D. N. TEODORESCU

încearcă, pe căi altele decât de pretenție opicasă, nu să le deghizeze pedant, ci să le adăncească și acorde.

Profet al capodoperei literare pe care o vede căzută din cer ca o Epistolă a Maichii Domnului, d-sa o pipăie de douăzeci de ani și se teme să o întorcă pe altă față ca să nu-i ardă arătătorul. Ignorând că există o mecanică a gândirei ce nu mă îngăduie să te întreb în filosofie ce-ar fi fost dacă Isus năștea fată, sau cu un an mai de vreme, să cauți în chimie piatra filosofală iar în critică, de mult captată esență eternă a Iliadei, d-sa se încheie la vestă în fiecare Lună dimineața și de pe trambolina catedrei, cu emoția estetică în mână și împăcată cu sughijul și cu scărpi natul în ceafă, făcându-și vânt din ombili cu-i critic, trece dintr'odată, cu furie, prin toate ușile deschise ale științei d-sale literare.

Fiindcă, produs al lenei și al apatiei intelectuale, — cum i-a imputat și „dintinsul D-sale coleg, Ramiro Ortiz, în „Ideia Europeană”, pe lângă atâția alții — e desigur critică ventrilocă, pur și simplu, această pretinsă estetică, ce contraface și pițigăiază pe un glas pornit din regiuni subalterne, vocea mare, vocea de veacuri a afirmărilor odată făcute.

— D. D. să nu mă socoată irreverentios Sunt dintre puținii care, din motive anterior schițate, am campionat oral împotriva lui Caragiale și Bucuța! Doamne ferește, mi-am spus, D. D. nu e lipsit de inteligență. Admirabil clinician literar ne-a impus totdeauna, eruditului de mină lui Perpessicius, Viannu, Titu Dinu, Păținea și atâtor elevi „cu voluptate” rețeli, prin siguranța incisieii cu care se sîzizat asupra unei opere neîndrăznețe, întră în utilajul ei estetic. Dar atât, făptur sublunară de pe fiecare schelet literar îndrăcitul „je ne sais quoi” al creației artistice, imponderabilul care își rade o un Puck de balanțele judecății, taina sfârșit care face din cinci silabe ale un gușat o stea, scapă foselor D-sale nazale. Dar literatura modernă pe care o în-

S. S. R.

— A patra șezătoare literară dela 20 Februarie 1926 —
(Fundajia Regele Carol I)

Șezătorile S. S. R-ului și vrem să fim la modă folosind această prescurtare — continuă cu același mare succes de public. Zăbovind conferențiarul nostru, ca orice român neaș, cu câteva minute peste ora anunțată, același public care două ore suferă și se delectează ascultând diferite lecturi, se enervase. Dar a fost repede liniștit de apariția calmă și zămbitoare a d-lui Crainic, care cu glas blând, cu ironie pe buze, sfârtecă, teoretizând, opera d-lui Lovinescu, și afirmă cu credință doctrina tradiționalismului. Ai impresia după ce l'ascuți vorbind că dacă d. Nichifor Crainic ar fi fost medic chirurg, pentru că chirurg într'un fel este și acum, ar fi amputat mâinile sau gâtul cuiva zămbind și convingându-l cu glas dulce că prin suferință își răscumpără păcatele lumesti.

Tradiționalism Conferința d lui Nichifor Crainic

Există, a spus d-sa, o tehnică a vieții materiale și o tehnică a vieții sufletești. Una e rezultatul descoperirilor și invențiilor științifice, întemeiate pe legi precise și universal valabile; cealaltă e rezultatul unor îndelungi experiențe lăuntrice ale omului cu sine, ale omului cu oamenii, ale grupului cu grupurile; cristalizări de viață verificate în cursul veacurilor sub porunca unei credințe religioase și a unui temperament de rasă. Tehnica vieții materiale, științifică și deci obiectivă, aparține domeniului exterior și are de scop cucerirea naturii, smulgerea și transformarea bunurilor ei în folosul omenirii. Mașinismul modern e aspectul ei cel mai impunător și, totdeodată, caracteristica totalității produselor ei ce alcătuiesc civilizația europeană. Indiferentă deosebirilor de rasă, de credință, de latitudine geografică, tendința ei expresivă e uniformizarea. Mașina e valabilă pretutindeni. Unde nu există, necesitatea materială o cere. Țări inapoiate se numesc mai ales țările fără mașini. Țări civilizate se numesc țările unde mașinismul atinge maximum dezvoltării. Civilizația americană e fără egal. Problema civilizației e problema mașinei. Când noi și țările în situația noastră zicem europenizare, înțelegem civilizare, adică industrializare în rândul întâu. Din moment ce binefacerile tehnicii materiale sânt indiscutabile, cine ar preferi drumul noroios de țară trotuarului de asfalt, cine ar preferi diligența automobilului și opaițul becului electric? Tradiționalismul, în acest sens, ar fi anacronism.

Dar tradiționalismul nu e o forță ce se opune civilizației. Tradiționalismul e tehnica vieții sufletești a unui neam. Civilizația e tehnica vieții materiale a omenirii. Tehnica vieții sufletești constituie cultura unui neam, — acel fel de a fi, de a gândi și a simți, de a vorbi și de a se închina, de a nădăjdi și chiar de a muri. E o cristalizare elaborată în curs de veacuri și de milenii, încercată prin flacărele și torențele istoriei, determinată într'un fel și nu într'altul de fatalitatea lăuntrică a sângelui și a credinței, a rasei și a religiei. Civilizația uniformizează; cultura diferențiază. Același tren face să călătorească la fel și englezul și indianul; dar diferențele culturale îi vor împiedeca să se înțeleagă la fel. Un raport condiționat între cultură și civilizație e greu de stabilit. Americanii au dus

la apogeul civilizația europeană și strălucesc printr'o cultură de Baedeker. În umbra fabricilor lor uriașe, forfota sectelor religioase dovedește criza unui suflet ce n'a isbit încă să-și creeze forma echilibrată a culturii. India a creat, în schimb, o cultură, o înțelepciune a vieții, fără să cunoască binefacerile mașinii. Anglia, Franța, Germania au o cultură dublată de civilizație, — fapt care provoacă deobicei confuzia noastră când vorbim de una și înțelegem pe cealaltă. În fiecare din aceste țări găsim o civilizație materială europeană, există totuși o cultură franceză în Franța, o cultură engleză în Anglia, o cultură germană în Germania. Din confuzia celor două noțiuni cu sfere atât de deosebite, s'a născut tendința de a făuri, peste granițele rasei și ale credinței, o cultură universală, care să uniformizeze sufletul cum civilizația uniformizează materia. Și astfel, în

NICHIFOR CRAINIC

domeniul graiului s'a fabricat limba esperanto, iar în domeniul religiei teosofia, două artificii ce dovedesc tocmai imposibilitatea unei culturi universale.

După aceasta face o critică amplă a lucrării d-lui Eugen Lovinescu „Istoria civilizației române”, arătând că autorul făcând procesul evoluției noastre s'a referit numai la tehnica vieții materiale.

Dar tradiționalismul în cultură nu se conține stereotipic. El nu e un pas bătut pe loc, la nesfârșit. Cultura e un organism în creștere continuă, cu rădăcini în seva neamului, cu frunziș în atmosfera timpurilor. Seva e aceeași; atmosfera e schimbătoare. Tradiționalismul e disciplina lăuntrică ce călăuzește această creștere. Oricât de prielnică sau neprielnică ar fi atmosfera, organismul își păstrează, dezvoltat sau închiric, caracterile fundamentale ce-i dau specificitatea. Om cu om seamănă și nu seamănă, dar antropologia, studiind conformația craniană, stabilește în medie un tip caracteristic al familiei, al rasei. Această osatură ce păstrează trăsătura unitară în varietatea formelor unei culturi e tradiționalismul. În libertatea de apariție a fenomenelor culturale, a fenomenelor

de artă, el păstrează continuitatea intrinsecă dintre ele. În vechile religii ale Indiei, există învățătura reîncarnărilor. Eul individual, ca să se purifice, trece printr'o serie de intrupări, de trepte ale desăvârșirii. Nicio intrupare nu seamănă cu cealaltă, dar în toate trăiește același eu ce-și caută perfecțiunea, și în fiecare din ele își recunoaște conștiința de sine. În reîncarnările succesive ale generațiilor, doctrina tradiționalistă conștientizează eul colectiv al unei nații ca străbătându-le cu amplexarea crescândă a unu-torent de viață, a unui elan viu, ce-și păstrează neîntreruptă conștiința a existenței. Ce este ceea ce numim noi conștiință națională dacă nu o simbioză a trecutului cu prezentul o simbioză a încarnărilor istorice cu reîncarnarea în care se recunoșc?

Astfel conceput, tradiționalismul a pare, nu cum îl înfățișează amatorii revoluționari ca o forță statică, moartă ce spatele către viitor, ci ca o forță vie, dinamică, ce izvorând din veacuri înaintea torențial spre crearea formelor noi și cât mai adecvate ale existenței sale. Ca disciplină artistică, el nu impune șabloane, dar învață solidaritatea personalității creatoare cu sufletul colectiv, descoperindu-i izvoarele de inspirație autotontă. Să nu uităm: cea mai mare revoluție în arta românească a săvârșit-o un tradiționalist: Mihail Eminescu! Era un romantic? Da. Aceasta era atmosfera timpului său. Dar n'auzim ecoul istoriei românești în evocările lui? Nu vedem mitul nostru folcloric transfigurându-se în viziunile lui? Viața veacurilor, condensată în cuvinte, n'o recunoaștem ca într'o apoteoză în limba lui adunată de pretutindeni? Nu simțim seva din a dăncurile autohtone sorbită în inspirația lui? Eminescu apărea în plin zdruncin revoluționar. În încordările cugetării lui, antirevoluționare se convulsionează parcă întregul organism național, rănit și bruscat de reformele pașoptiste. Revoluția a fost ca o provocare antiteticească operei lui neașe. În fața primejdiei, s'au concentrase parcă în el ființa însăși a nației; afirmându-se prin geniul lui cu putere și o strălucire necunoscute până atunci. Un pisc de cugetare și de frumusețe se ridică masiv în fața vidului revoluționar, în fața acelei **tabula rasa** voi de mainuța europeanizată.

Și acum o întrebare cade în chip firesc. În creația noastră culturală ne vor orienta după Eminescu sau după Lovinescu? După noi înșine sau după Europa? După disciplina tradiționalismului sau după „legea imitației”? Am văzut: una înseamnă viață în continuă creație: cealaltă — abdicare, anulare sincopă, moarte.

Dar pentru a lua în răspăr bănuelii fanatism orbit, lăsăm să răspundă un mare „latin”, un mare scriitor, un european pe care europenii noștri, teoretic informați, l-au îmbrățișat cu febră în primul moment, ca pe un ierofant al cultului imitației: Miguel de Unamuno.

La 1906 Unamuno ataca problema europeanizării Spaniei, a modernizării în împrejurări aproape identice cu a noastre. Erau și acolo europenii cari topiau de dorul Parisului și, între prele stânci iberice, se credeau exilați. Erau artiști cari jurau pe estetica franceză; simbolisti cari se închipuiau ruina de absintul ce consola pe Verlaine, adlescenți liberucuetători pentru cari înțelesul lui Anatole France, înfățișa sup

ma expresie a înțelepciunii. „Nimic nu îmi produce un mai strășnic efect de grotesc — zice Unamuno — decât să mă găsesc cu acești indivizi, franțuși de obicei, care își zic emancipați de orice tiranie, îndrăgostiți de libertate, spirite tari, anarhiști uneori, aței foarte adesea... Admirator al severității africane ce-a oțelit cugetarea unui Augustin și a unui Tertulian, Unamuno opune spiritului francez, șlefuitor de „sentimente comune și idei comune”, spiritul „pasionat și arbitrar” care a făcut gloria Spaniei mistică. Legea imitației? Iată cum o infierează: „Osânda cui încearcă să se modeleze după altul e că încetează să fie el însuși fără să izbutască a fi cel pe care l-a luat drept model, și că astfel, nu mai e nimic!” Imitația anulează personalitatea creatoare. Pentru salvarea acestei personalități, Unamuno preferă barbaria poporului său șlefuitului esteticism francez: „Dacă sântem barbari, de ce să nu ne simțim și să nu ne proclamăm astfel, iar dacă e vorba să cântăm durerile și mângâierile noastre, de ce să nu le cântăm după estetica barbară?” (**Verités arbitraires**).

Estetică barbară? Adică o estetisă autohtonă.

E ceeace vrea tradiționalismul.

După conferința aplaudată a d-lui Nichifor Crainic, d-l Radu D. Rosetti declamă șase din poeziile sale din tinerețe și maturitate.

Dintre acestea dăm aci „Înșelătoarea”.

RADU D. ROSETTI

Copil naiv ce ești să plângi într'una
Iubirea ta dintâi pe veci pierdută,
Frumoasa zână albă prefăcută,
Plecată cu un zâmbet, ca niciuna!

De-ar fi rămas cu tine totdeauna,
Tot trist era să fii în jalea-ți mută,
Iubirea trece, vai! și ea!... Trecută,
Alături sau aiurea, e totuna.

Deci, nu mai plânge în zadar, copile;
O amăgire-a fost, or cât te doare,
Și-o să mai ai, cât vei avea și zile.

Târziu de tot, în calea ta pribeagă,
Vei învăța că marea 'nșelătoare
Nu o femeie-a fost — ci viața 'ntreagă.

D-l I. Al. Bassarabescu citește bucată
„Un om în toată firea”.

D-l Vintilă Russu-Sirianu citește poeziile
„Dimineața”, Epigramă veacului
XX și Noaptea.

D-l Adrian Maniu citește: „Pentru o pasare moartă” și „Turma”.

PENTRU O PASARE MOARTA

Plângeai ținând în palme păsărica moartă,
Numai moartea a deschis colivia închisoare
Cântecul strălucise ca o rază de soare
Și acum pasărea galbenă semăna cu o frunză moartă.

Ca o frunză de aur. Moartea e o bogăție
Pe care Dumnezeu tuturor o să o dăruiască,
Mărgeaua ochilor ei nu o să te mai urmărească.
Ce îți vorbesc cu jale, ea îți ciripia cu veselie.

Dragoste în grădiile coastelor noastre
Nu crezi că o sărmană pasare e robită?
Inima, spre sborul înalt pornită,
Nu e închisă, departe de gândurile noastre?

Și nu tocmai închisoarea o mână
Și-i înaltă cântecele de atâtea ori obositoare?
Dragoste, în viața pieptului un cântec moare,
La inima mea și plânge-o în mână.

Adrian Maniu

D-l dr. V. Voiculescu, autorul volumului „Pirgă”, citește poeziile „Singurătatea” și „Prometeu”.

P A R G A

Am fost un pom zăbavnice..., târziu am răsărit...
Nu m'au cruțat nici grindeni, nici seceta 'ndelungă,
Mă's crengile sucite și cresc pipernicit,
Iar biata rădăcină, căsnindu-se s'ajungă
În lutul gras și reavăn, prin pietre-a sfredelit.

Dar astăzi, peste vremuri, rodesc... Prin mii de pori
Din fund amara mizgă suind, se îndulcește
Și-a soarelui lumină o plămuește'n flori:
Azi visul rădăcinii pe ramuri strălucește,
Voios stă rodul ciucur și'n cet se pârquește...

...Și'ncovoiat sub pirgă, aștept culegători.

I. AL. BASSARABESCU

Urmează d-l Camil Petrescu, care citește din ciclul: „Un luminiș pentru Kicsikem”.

CAMIL PETRESCU

CEARTA

Miniatură de fildes mărită,
Și necăjită,
Tu nu știi ce să faci,
Supărată pe mine:

Să râzi?
Să plângi?
Dar îți strălucesc ochii
De parcă 's plini de rouă,
Căci tu le faci pe amândouă
Minunat de frumos,
Cum cade câte-o rază de lumină
Pe nasul unui copil mănios.

Eu însă citesc mai departe și tac..

Și tu plângi tot mai tare.
Că nu vreau să viu să te'mpac.

Dar e destul ca mai târziu
Să zâmbesc
Privind într'altă parte
(Mereu aplecat cu ochii 'n carte)
Ca să mă smucești furioasă de haină
Și să râzi plângând, acum de ciudă
Că te-am împăcat.

D-l 'Cezar Petrescu citește un fragment din povestirea „Adevărul”.

CEZAR PETRESCU

Seria lecturilor acestei șezători o încheie d-l Liviu Rebreanu cu bucată „Bibi”.

Șezătoarea s'a ridicat la orele 11 și jumătate.

I. FLOROIU

Cronica muzicală

Uniunea artiștilor instrumentiști. Quartetul Capeleanu.

Va trebui iarăși să stăruim asupra pul-sului vioi însemnat de viața noastră muzicală în vremea din urmă. Creațiunea originală și interpretarea, cele două forme de manifestare ale activității muzicale, sunt neobișnuit de abundente și îndecajuns simțite,—în apreciazăbila măsură, chiar cunoscute—de marele public. Auditorul se dovedește entusiast pentru senzațiuni muzicale și devine pe zi ce trece mai conștient părtaș la viața muzicală. Ne împulzesc audițiunile, concertele și reprezentările de operă, fără ca să avem dreptul a ne plânge, ca alte dați, că toate aceste manifestațiuni muzicale sunt prea necercetate. Și este foarte caracteristic pentru avântul vieții noastre muzicale de acum că în predilecțiunea marelui public cade muzica pură, deși acest gen de muzică este mai dificil accesibil spiritelor cu o cultură muzicală redusă, neisprăvită, — poate chiar neînțeleasă pe-alcurea. Oricum, cererea muzicală tinde să ajungă și să echilibreze și la noi oferta. Societatea românească își creiază astfel, alături de alte necesități spirituale, necesități muzicale.

Cât răsunset trezesc aceste necesități în masa celor ce reprezintă exercițiul artei muzicale este învederat și în creațiunea muzicală, dar mai ales în interpretarea muzicală bucureșteană. Un fenomen concludent în această privință este însă înfățișat de puternicile tendințe de corporizare, de organizare breslaşe pe care muzicanții români le arată. Ca niciodată avem în București corporațiuni de muzicanți, serios înjghebate, pe temeinice baze de statornicie și trăinicie, cu demne velleități sociale și culturale: „Orchestra Fundației Culturale Principele Carol“, „Asociația de muzică de cameră“, „Quartetul Regina Maria“, Quartetul Capeleanu, „Muzica“ și „Uniunea artiștilor instrumentiști din România“, fără să mai vorbim de asociațiunile corale care nu prezintă de loc, sau numai în minimă parte, caracterul profesional al înjghebărilor menționate.

Formațiunile de instrumentiști ca și, de altfel, roștul social de muzicant concertist sau de orchestră, apar în secolul al XIX-lea, după moartea lui Beethoven. Apar în condițiuni sociale și culturale analoage celor ce hotărâsc pe instrumentiștii din orchestrele particulare de cinematograf, cafenea și birt să se alăture unei părți din instrumentiștii-frunțași din orchestrele de operă și să se organizeze laolaltă într-o „Uniune a artiștilor instrumentiști din România“. Membrii „Uniunii“, ei înșiși cu simțitoare necesități de cultură muzicală, nu au în vedere de cât în mod auxiliar răspândirea culturii muzicale în popor; primordial este pentru ei ridicarea prestigiului lor social, promovarea educațiunii lor profesionale și deșteptarea conștiinței lor culturale. Celalalte grupări enumerate mai sus, formate numai din elemente de executanți de prima mână, nu pot fi alăturate de cât ca proveniență muzicală și profesională cu „Uniunea artiștilor instrumentiști“. Și ca ideal de urmărit și ca mijloace de lucru, „Uniunea“ diferă de celalalte înjghebură și, implicit, diferă și din punctul de vedere al posibilităților de interpretare, când acest punct de vedere este luat în seamă.

Cu perspective de a înscrie printre membrii săi pe toți instrumentiștii din România, se înțelege că idealul societății „Uniunii“ va trebui să răspundă cu a-

celaș interes tuturor aspirațiunilor instrumentiștilor încorporați. Când însă este vorba de realizări artistice muzicale „Uniunea“ are a-și echilibra forțele. Altfel arcușele ar fi precumpănitoare, neproporționale și covârșitoare ca număr, iar ceiace este realitate pentru lumea întreagă, este realitate și pentru noi: suflătorii sunt nu numai minoritate, sunt raritate. Deci, părăsindu-și țelul social, etic și cultural și trecând la înfăptuiri ca „Secțiunea simfonică“, „Uniunea“ are de luat asupra-și alte griji și arc de întâmpinat alte dificultăți. De aci provin și lipsurile de echilibru în organismul orchestral dovedite în concertul inaugural de Duminică, 14 Februarie de sub dirigenția lui Castaldi.

Este considerată egida lui Castaldi, în primul rând, sub hipostasa marelui competențe muzicale care nu s'a dat înlături, nu s'a sfii și nici n'a pregetat să ia asupra-și sarcina conducerei unei formațiuni orchestrale din care fac parte instrumentiști cari pentru prima oară se așează la un pupitru de orchestră simfonică. Publicul a aplaudat îndecajuns și a dat noi asigurări ale încrederei pentru autoritatea muzicală a maestrului. Suntem înclinați însă să privim pe Castaldi și sub hipostasa oficială de inspector general muzical din țară. Ii revine acum și datoria și — credem — va putea afla și mijloace pentru ca „Uniunea“ să nu înceteze a tinde spre îndeplinirea idealului său social, cultural și moral. Altfel impunătoare sa personalitate muzicală nu va împrumuta de cât scripuri trecătoare dreptului la viață al Uniunii instrumentiștilor corporizați. Oricare ar fi condițiunile în care sunt obligați să lucreze astăzi, pentru ceiace vrea să realizeze „Secțiunea Simfonică“ se cuvine numai lauda și cuvinte de îmbărbătare. Dar lucrul trebuie început de acolo de unde instrumentistul pleacă pentru a veni sub bagheta lui Castaldi. Rolul lui cultural muzical de-acolo, situațiunea lui morală și socială, repertoriul pe care îl execută și prin care este mai de grabă element de conștientizare decât de promovare al educațiunii muzicale, toate aceste condițiuni trebuie priveghiate, luate în considerațiune, statuate și puse pe cale bună de realizare în „Uniunea instrumentiștilor“. Cu larga sa experiență, cu situațiunea sa oficială, cu nefermura dragoste și încredere cu care este înconjurat, Castaldi poate păși în toată siguranța la realizarea dezideratelor exprimate aci.

Violonista Margareta Capeleanu a cărei mânăre de arcuș ne aduce în tot momentul aminte că este distinsa elevă a marelui Flesch, nu rămâne în afară de „spiritul vieții noastre muzicale“. Capeleanu a purces la organizarea unui Quartet de coarde, alăturându-și tonului său de primă violină pe cel al violinei secundă strunite de Bella Sassover, al violei de Hilda Wechsler și al violoncelului de Ana Wilik, trei prețioase instrumentiste și pline de interes pentru muzica de cameră. Înțelegerea și respectul reciproc al componentilor și docilitatea în ansamblu deosebit de atrăgătoare, dau posibilitatea acestui quartet să se încordeze spre interpretări foarte atrăgătoare. Fără a fi că experiența colaborării va deschide noi perspective de realizări artistice pe care ultimul concert le făgăduiește și le întrezărește.

G. BREAZUL

La Teatrul Național: „Phaedra“ cu Marioara Ventura

Nu mă opresc deocamdată la amănunte în ce privește puțința artiștilor Teatrului Național de a spune mai frumos, mai exact, mai artistic versuri. Școala trebuie începută din conservator, unde să se facă adevărată învățătura tehnică a artei de ritmarea versului, de înțelegerea poeziei, de pătrunderea clasicismului.

Reprezentarea „Phaedrei“ a fost fără îndoială una din cele mai însemnate biruințe artistice pentru scena românească. După atâtea piese de succes, desigur, — grație celor 3 factori: autorilor, actorilor și regiei —, se simțea totuși o lacună. Lipsa parcă strălucirea, care să culmineze. Era nevoie de emoția de artă, care să centralizeze. Și a fost „Phaedra“, prin măreția clasică a tragediei și prin cea mai întreagă interpretare, ce i se putea da până acum, de către hotărât admirabila artistă Marioara Ventura, prilejul acestei pivotări centrale.

Blestemată să-și macine sufletul cu o dragoste incestuoasă, — care totuși nu-i perverse, ci sinceră ca o lacrimă și roboitoare ca o pasiune, și aceasta adusă, impusă, de destinul orb, — Marioara Ventura a înfățișat tot cutremurul sufletesc al tragediei. Dacă așa zice cu talent, așa greși, precum așa greși și când așa zice, cu toată pătrunderea tainei fatalității. Am simțit pe scena Teatrului Național măreția tragediei clasice, superba frumusețe a darurilor cu care e înzestrată arta, care a ținut viața în legăturile ei cu aprigul destin și cu convenționalul omenesc.

Strângându-mi aprecierea în expresia, că Marioara Ventura a fost Phaedra răvnită de cea mai aleasă năzuință de interpretare, cred că am înfățișat cea mai sintetică lămurire a emoțiunii.

La Regina Maria: „d-rul Knock“

O interesantă comedie, jucată cu silință de selecțiune artistică.

Recomandațiunea medicală: „să stai sub observație“, prilejește o serie de observații ingenioase, de dialoguri vii, de îndoeli și de lunecări subtile între necesitatea de a constata șarlatania și nevoia de a crede, că trebuie să te îngrijești.

D. Maximilian înfățișează iscusit pe medicul ajuns medic prin mijloace interlope, dar care știe să nu se descopere, că-i de contrabandă.

Insemnez bucurosi afirmările tot mai temeinice ale d-nei Marieta Sadoveanu.

La Teatrul Popular: „Teatru pentru copii“

Se reprezintă la teatrul popular „In țara trântorilor și „Niță, Nușu și Lăbuș“ de d-na Sarina Cosman Pas.

Imbinarea fantaziei cu fapte din viața fragedă a copiilor o realizează cu duioșie, gingaș și adesea fermecător, d-na Pas.

Sunt piese care desfată, care răspândesc bucurie senină și împrăstie voe bună prin discretă învățătura.

Recomand părinților să-și ducă la teatru, copiii, cari vor petrece frumos, se vor deprinde să asculte atenți și să înțeleagă.

Despre reprezentațiunile trupei Pitoef, îmi voi îngădui să scriu în numărul viitor. Despre trupă, nu, ci doar despre d-na și d. Pitoeff. Trupa e aproape antiteatrală.

B. CECROPIDE

